

szennyess kulisszatitkait, a vérengző tisztai különítmények, csahos papi uszítók, diktátor önjelöltek, fondorlatos legitimisták és szabadkirályválasztó politikai spekulánsok koncleső tülekedését, melyben az ellentétes érdekek képviselőit a munkásosztály forradalmi erejétől és a szovjet hatalom katonai sikereitől való közös rettegés tartotta össze.

A korszak történetére vonatkozó források gyűjteménye már 1953-ban megjelent (*Az ellenforradalom hatalomrajutása és rémuralma Magyarországon, 1919—1921.* Szerk. Nemes Dezső); ajánlatos, hogy az olvasó ezzel is megismerkedjék, s párhuzamosan használja a most elkészült monográfiával: ebből az események megértéséhez kap vezérfonalat, az egykorú dokumentumok a kor hangulatát is felidéznek, s érdekesen egészítik ki Nemes Dezső előadását.

Munkája további kutatásra ösztönöz, a döntő politikai eseményeket illetően azonban alapvető összefoglalás, melynek elővása keserű és tanulságos történelmi leckével szolgál. Értékét terjedelmes névmutató — valóságos politikai kislexikon — növeli.

S. P.

Jacques Duclos

A PÁRIZSI KOMMÜN

Kossuth, 304 old. 25 Ft (Törzsanyag)

A francia kommunista párt egyik vezetője adózik az 1871-es párizsi kommunémlékének. A nagy felkelés 90. évfordulójára 1961-ben megjelent könyvben a szerző a legegyszerűbb eszközt választotta: az események előadásában annyira ragaszkodik a „krónika” műfajához, hogy pl. a katonai jelentések oldalakon át történő szó szerinti közlésétől sem idegenkedik. Ami az események elemzését illeti, ebben a vonatkozásban Duclos bátran támaszkodik a már kialakult értékelésre, s Marx és Lenin biztosan vezeti a tollát. Míg a jelentések sokszor unalmasak és fárasztóak, addig a Marx és Lenin által elvégzett történelmi értékelés ismertetése fölöttébb tanulságos. A Kommün szükségképpen korlátozódott Párizsra, mert hiszen a vidékkel, a parasztsággal való együttműködés feltételei nem érték még meg, s a két vidéki városban, Lyonban és Marseille-ben azért bukott el a felkelés, mert elszigetelten állt szemben a reakció túlerejével. Duclos ahol lehet, kiemeli a nemzetközi összefüggéseket és különösen a Marx által nyújtott segítséget ismerteti behatóbban. — Rámutat többek közt arra is, milyen visszhangot váltott ki a magyar munkások közt a Kommün. A magyar származású Frankel Leó szerepét is

ismerteti. Kimutatja 1870—1871 és a II. világháború francia eseményei közötti rokonvonásokat is. 1871-ben ugyanígy félt a reakció a francia munkásosztálytól, mint 1940-ben, ezért mindkét esetben inkább szövetkezett az ellenséggel. (Weygand, Pétain stb.)

A szerző összefoglalja a Párizsi Kommün jelentőségével kapcsolatos marxista értékelést: a Kommün akadályozta meg a monarchia helyreállítását s döbentette rá a munkásságot saját lehetőségei felismerésére. Továbbá ez tudatosította az egész világ munkássága számára, hogy jogait csakis nemzetközi méretű szervezkedéssel és szövetkezéssel vívhatja ki.

Összefoglalóul azt kell mondanunk, hogy Duclos könyve közérthetően adja elő az eseményeket s mindenki számára lehetővé teszi, hogy pontos áttekintést szerezzen a Párizsi Kommün történetéről.

Szj Rezső

Szépirodalmi művek

MAGYAR ELBESZÉLŐK

Szépirodalmi, I—IV. köt. 178 Ft (Törzsanyag)

Az előttünk fekvő négy kötet a magyar novella fejlődését mutatja be Illés Endre válogatásában, időrendben, a kezdetől, Mikes Kelemen törökországi leveleiből vett részletektől egészen Salamon Ernő Hangverseny az egeres raktárban című novellájáig. A szerkesztő, akit munkájában Belia György támogatott (az írók életét és műveit röviden ismertető jegyzeteket is az utóbbi írta), a műfaj teljes színskáláját törekedett bemutatni, a kisregénytől a beszélyen, életképen, rajzon, vázlaton, karcolaton át, egy-egy dialógus részletet sem véve ki, egész az ironikus tanítómeséig.

A magyar novella a szerkesztők szerint Kármán kisregényével, a Fanni hagyományával, Kisfaludy Károly és Fáy András elbeszéléseivel születik meg. Mégis ezzel a felfogással némileg ellentétben, nem műfaji előzményként ugyan, hanem csupán szépprózai háttérként bemutatják Mikest, Faludit, Bessenyeit, Kazinczyt, Fazekast is. Válogatásuk igen helyesen csak lezárt életművekre terjed ki, egy-egy írótól néha több írást is közölve, ezzel érzékeltetve jelentőségüket, fejlődésük egyes szakaszait, s lehetőleg témaköreiket is.

A válogatás arányaiban és egyes darabjaiban természetesen vitatható. A szerkesztők néha éppen a látszólagos aránytalansággal akarják kimutatni a szerintük helyes értékrendet. Mikszáthot, Adyt, M6-